

UKM 06/17 Dialog i praksis

Oppfølging UKM 06/16 Dialog og sosiale medier

Bakgrunn

Kirkemøtet 2016 (KM) sendte følgende utfordring til Utvalg for ungdomsspørsmål (Ufung) og Ungdommens kirkemøte (UKM) i saken KM 15/16 Religionsmøte og dialog (fra vedtaksteksten):

Kirkemøtet ser behovet for styrket kompetanse og ber Utvalg for ungdomsspørsmål i Kirkerådet og Ungdommens kirkemøte om å innhente og dele unges erfaringer og kompetanse på dialogfeltet og særskilt reflektere over om det er mulig å drive dialog via sosiale medier.

Utfordringen til Ufung og UKM var altså todelt:

1. ... innhente og dele unges erfaringer og kompetanse på dialogfeltet
2. ... særskilt reflektere over om det er mulig å drive dialog via sosiale medier.

På UKM 2016 ble andre del av spørsmålet fra Kirkemøtet behandlet som sak UKM 06/16 Dialog og sosiale medier. Utgangspunktet for arbeidet var en del forutsetninger for god dialog som lå i møter ansikt til ansikt:

Begrepet dialog kan favne vidt og omfatte samtaler om alt fra hverdagslige til eksistensielle tema. For at det skal være en dialog må den uansett kjennetegnes av at noe skiller den fra en liten ordveksling i forbifarten. UKM mener det er en nyttig øvelse å definere hva dialog er, basert på egne erfaringer og tanker. For oss kjennetegnes dialog av en respektfull og lyttende holdning, der felles interesser og gjensidighet åpner for at alle kan bidra som likestilte parter. Dialog er et samspill mellom partene hvor ingen har skjulte hensikter. Den rommer uenighet og muligheten for å være tydelig og ærlig. Denne forståelsen bruker vi inn i behandlingen av dialog og sosiale medier. (UKM 06/16 s. 2)

Komitéarbeidet i 2016 la vekt på både de muligheter og de utfordringer som ligger i bruken av sosiale medier, og endte på et forbeholdent "ja" til om det kan føres dialog på disse plattformene:

UKM mener sosiale medier på en god måte kan utfylle og bidra til dialog om tro og identitet. Sosiale medier kan likevel ikke erstatte møtene ansikt til ansikt. Mennesker trenger sosiale fellesskap i nærhet til hverandre. Derfor blir svaret på Kirkemøtets spørsmål om det er mulig å drive dialog på sosiale medier et «ja», men med en del forbehold. Vi tror det er mer fruktbart

Ordforklaringer:

Minoritet:

Mindretall, brukt om folkegruppe som utgjør et mindretall av et lands befolkning. Minoritet er det motsatte av majoritet, som beskriver et flertall. Betegnelsen brukes også om en underordnet eller marginal gruppe, definert ut fra etniske, «rasemessige» eller andre spesielle karakteristika som kjønn, religion, språk eller kultur. Et annet viktig kriterium er ulikhet i makt og politisk innflytelse.

I Norge har følgende grupper offisiell status som nasjonale minoriteter (etniske grupper med lang tilknytning til landet): **jøder, kvener, rom** (sigøyner), **romani** (tater, reisende) og **skogfinner**. Den **samiske** befolkningen har status som **urfolk**. [Utdrag hentet fra snl.no på oppslagsordet «Minoritet» 1. oktober 2017]

Kommentar:

Komitéen ønsket en forklaring på ordet siden noen opplever at det er mer positivt ladet å si at noen er «i mindretall» enn å si at noen er «en minoritet». Andre igjen bruker «minoritet» på en nøytral eller også positiv måte.

å fokusere på de sidene ved sosiale medier som kan bidra til dialog og utfylle møtene som skjer ansikt til ansikt, ... (UKM 06/16 s. 4)

Årets komitéarbeid

Komitéarbeidet i år har fokusert på det første punktet i Kirkemøtets utfordring til UKM:

1. ... *innhente og dele unges erfaringer og kompetanse på dialogfeltet*

I vedtaksteksten fra 06/16 beskrives prosessen frem mot UKM 2017 på følgende måte:

Vi ønsker bidrag med konkrete erfaringer fra arbeid med tros- og livssynsdialog fra menigheter, organisasjoner eller fra ungdomsrådene i bispedømmene. Bidragene kan gjerne være laget sammen med venner, bekjente og dialogpartnere med annen tro eller overbevisning. (UKM 06/16, s. 6)

Videre beskrives det i vedtaksform hvordan slike tiltak kan være og hvilke spørsmål UKM ønsket besvart. Tre bispedømmer svarte på utfordringen på litt forskjellig vis, men i planleggingen av årets UKM var det tydelig at det var behov for mer materiale for å kunne besvare kirkemøtets bestilling:

Det er liten tvil om at vi trenger mer materiale på feltet dialog enn det vi har fått inn i løpet av året. Siden tema er «erfaringer og kompetanse på dialogfeltet», eller med andre ord: «dialog i praksis», ønsker Ufung å utfylle og intensivere erfaringsdelen av UKMs arbeid med dialog. Derfor legges komitéarbeidet i år opp som et verksted – der dialog og erfaringer med dialog gjøres på UKM. (Sakspapir UKM 06/17, s. 2)

Tema for UKM 2017 er «Brobygger» og komitéen er glad for og ser det som naturlig at saken «Dialog i praksis» ble behandlet under denne overskriften da dialog er en ypperlig arena for å bidra til brobygging mellom mennesker og kulturer.

Å tenke komitéarbeidet som et verksted i dialog er en ny arbeidsform for UKM, som har tradisjon for å utarbeide dokumenter og vedtak. Komitéens arbeidsform var krevende, der veien til et sluttokument gikk gjennom intervjuer og dialoger, og der sluttresultatet av prosessen ikke var gitt på forhånd. Resultatet av komitéens arbeid hvilte dermed i avgjørende grad på våre gjester som var invitert til dialog med komitémedlemmene. I praksis var komitéens gjester også komitémedlemmer og bidragsytere til arbeidet den første dagen. Formen på komitéarbeidet har krevd mye av de som har vært involvert, arbeidet har vært godt, men til tider også frustrerende.

Dialogpartnere i komitéarbeidet

Komitéen hadde invitert inn gjester fra Tromsø for å være med på arbeidet med dialog. De omtales i det følgende hovedsakelig som «dialogpartnere» og bestod av to muslimer, en humanetiker og to katolikker. I tillegg fungerte komitéens samiske medlem som dialogpartner og lot seg intervju som representant for en minoritet *innenfor* Den norske kirke.

Komitéen erfarte i løpet av lørdagen ikke bare tros- og livssynsdialog (med muslimske og humanetisk dialogpartnere), men også med et kristent mindretall i Norge (øumenisk dialog ved våre katolske dialogpartnere) og med en minoritet *innenfor* Den norske kirke (samiske perspektiver ved samisk komitémedlem). Samarbeidet med dialogpartnerne var komitéens inngang til at dialog ble erfart i praksis og at dialogen fikk muslimske, humanetiske, katolske og samiske bidrag.

Samarbeid med dialogpartnerne

Komitéen vil understreke at alt som står i sluttokumentet gjenspeiler komitéens erfaringer, men at arbeidet for å komme fram til erfaringene har vært en felles innsats sammen med våre dialogpartnere i løpet av første komitédag. De av dialogpartnerne som hadde anledning til å møte søndag morgen leste også gjennom første utkast til sluttokumentet og ga innspill til teksten. Sluttokumentet blir oversendt alle dialogpartnerne etter at UKM har gjort sitt vedtak i saken.

Søke nye fellesskap

Dokumentet er ment som en konkret utfordring til medlemmer av Den norske kirke om videre arbeid med dialog. Det betyr at omtalen av «vi» og «de» som måtte forekomme i dokumentet ikke er ment som en sementering av forestillinger om at noen er «innenfor» og andre er «utenfor», men tvert imot er ment som en utfordring til «oss» som majoritetssamfunn i Norge til å søke nye fellesskap som utvider og utfordrer all vår tenkning i kategorier av «oss» og «dem». Dette har vi som majoritetssamfunn et særlig ansvar for å ta på alvor, men vi skal også vokte oss for å inkludere mennesker i et «vi» som de ikke føler seg hjemme i. Det er viktig at alle er med på å definere hva som ligger i et inkluderende språk. Det kan vi greie blant annet gjennom å lytte til våre dialogpartnere. Vi kan *utfordre* våre egne ungdommer og vår egen kirke til å satse på mer dialog og samtidig *oppfordre* våre dialogpartnere over hele landet til det samme.

Dialogpartnerne representerer på ulikt vis minoriteter i det norske samfunn. De katolske dialogpartnerne påpekte imidlertid at de ikke tenkte på seg selv som minoritet i det daglige, men heller som «i mindretall» i Norge. Komitéen bruker minoritetsbegrepet på en beskrivende måte (se definisjonen i ordforklaringen på første side) og understreker hvor viktig det er å være reflektert i bruk av ord og begreper når vi omtaler andre mennesker og grupper.

Maktperspektivet i arbeidet

Komitéen er oppmerksom på at dialogpartnerne våre var gjester på UKM. Det betyr at de ble invitert inn i en sammenheng som i stor grad var definert på forhånd av majoritetskirken. På samme måte som de var villige til å bli invitert inn på UKM mener komitéen at vi som medlemmer av majoritetskirken må være villige til å la oss invitere inn hos andre. Det er alltid viktig å være bevisst på maktforhold i samfunnet. Et særlig ansvar ligger hos dem som på en eller annen måte tilhører majoriteten. Komitéen vil understreke hvor viktig maktperspektivet er i alle relasjoner og sammenhenger, og hvor viktig det er reflektere over for eksempel kjønn og kjønnsidentitet, språk, alder, status, minoritets- og majoritetsrolle, personlighet og arenaer for dialog. Dette handler om skjønn og anliggendet ble også omtalt i UKM 06/16:

Alle dialoger er situasjonsbetingede. Det betyr at vi er avhengig av godt skjønn og god dømmekraft når vi kommuniserer med hverandre. (UKM 06/16, s. 3)

Beskrivelse av prosessen i komitéen på lørdag

Arbeidet på første dag var lagt opp som et verksted. Videre følger en kort, punktvis beskrivelse av det innledende komitéarbeidet.

1. Etablere en felles dialogdefinisjon

Alle komitémedlemmer og dialogpartnere delte en fortelling om en god, egenopplevd dialogerfaring. Fra fortellingene hentet vi stikkord om hva som kjennetegner en god dialog. Stikkordene ble lagt til grunn for en dialogdefinisjon. Komitéen og dialogpartnerne endte opp med følgende felles definisjon for sitt videre arbeid med dialog på UKM:

Dialog er en samtale preget av toleranse og respekt med mulighet for forståelse og selvrefleksjon.

2. Intervju

Komitéen ble delt i intervjugrupper der dialogpartnerne ble intervjuet om følgende:

- a. Hva er viktig for deg i din tro, overbevisning eller identitet? Hva betyr tro, overbevisning og identitet for deg i hverdagen din?
- b. Hvordan opplever du at din tro, overbevisning eller identitet preger ditt møte med andre mennesker – i møte med majoritetssamfunnet?
- c. Hvilket forhold har du til Den norske kirke?

Etter intervjuene samlet komitéen seg i plenum og fortalte hvordan det var å bli intervjuet/å intervju. Begrunnelsen for intervjuene var å lytte seg inn på hvem våre dialogpartnere er og hva som er viktig for dem i deres liv.

3. Dialog

Nye grupper satte seg sammen for å gå i dialog med utgangspunkt i spørsmålene fra sakspapiret:

- a. Hva er viktig for meg i min tro eller overbevisning?
- b. Hvordan skaper vi felles identitet på tvers av tro og overbevisning?
- c. Tror dere det skapes nye «vi-fellesskap» på tvers av tro og overbevisning, kultur og språk, kjønn og identitet, der dere bor og i tilfelle hvordan?
- d. Er det noen risiko forbundet med å drive dialog?
- e. Hvordan kan vi «gjøre» dialog?
- f. Hvor ofte og hvordan snakker vi om tro eller overbevisning med hverandre? Kan vi snakke om tro eller overbevisning på en måte som er naturlig?

Etter dialogrunden samlet komitéen seg i plenum og fortalte hvordan det var å være i dialog (i motsetning til å intervju/la seg intervju).

4. Erfaringsdeling

Dialoggruppene ble til slutt slått sammen til to større grupper med følgende oppdrag:

- a. Hva skal vi formidle til UKM (og Kirkemøtet) om dialog i praksis?

Samtaler i de to gruppene og stikkord fra disse samtalene ble brukt i komitéens videre arbeid mot et sluttdokument.

5. Komitéens arbeid i etterkant av verksted med dialogpartnere

Erfaringene fra intervjuene og dialogen og komitéens videre arbeid er beskrevet i det følgende.

Refleksjoner i etterkant av arbeidet

Dialogerfaring

Dialogen opplevdes spennende og – for de fleste – lettere enn intervjusituasjonen, både for de som ble intervjuet og de som intervjuet. Både komitémedlemmer og dialogpartnere opplevde dialog som et godt møtested mellom mennesker med ulik tro, livssyn eller identitet selv med til dels heftige diskusjoner i dialogen. Møtene var lærerike, økte forståelse for den andres situasjon, skapte gjenkjennelse og synliggjorde likheter og forskjeller.

Både komitémedlemmer og dialogpartnere erfarte at det var krevende å skulle formidle gode redskaper for dialog etter en intens dialogdag på UKM. Det ble erfart at det *er* utfordringer i dialogen, kanskje særlig når det er dialog mellom de som tror på Gud og de som *ikke* tror på Gud. Samtidig var alle som deltok i komitéarbeidet grunnleggende *engasjert* i dialogen og *villige til å dele* av sin tro, overbevisning og sin identitet på en ganske dyptpløyende måte. En erfaring som både komitéens medlemmer og dialogpartnere gjorde er at opplevelsen fra intervjuer og dialog ikke umiddelbart lar seg uttrykke som *reflektert erfaring*. Det tar tid å fordøye slike møter og la dem bli til konkrete anbefalinger i et dokument. Et resultat av en slik erkjennelse er at det ikke ble produsert videosnutter fra dialogene, som vi i utgangspunktet hadde ønsket om. Erfaringen er at det kreves et samarbeid med dialogpartnere som strekker seg over lengre tid for å lage for eksempel videoopptak av dialog.

Trosformidling

Komitéen reflekterte over at det kan oppleves vanskeligere å dele tro med venner enn med dialogpartnere fra minoriteter. Mange ganger «butter det imot» når venner blir utfordret på å gå inn i eksistensielle samtaler. Særlig gjelder det de som ikke opplever seg selv som kristne, men som har tilhørighet i en norsk, folkekirkelig, kontekst der mange er medlemmer av Den norske kirke. I komitéen ble det bemerket at det i mange sammenhenger blir sett på som litt rart dersom man er tydelig på sin kristne tro, og mange opplever at det er en «forlegenhetsgrense» når samtalen

kommer inn på eksistensielle (tros-)spørsmål. Disse problemstillingene ble også behandlet på UKM i 2016:

UKM ønsker å tilrettelegge for samtaler om tro og overbevisning på alle arenaer som ungdom og unge beveger seg på: i formelle og uformelle dialogsettinger, på sosiale medier, i skole og i fritid. UKM tror på et livssynsåpent samfunn der samtaler om tro fritt kan finne sted, og at det er naturlig å snakke om det. Dette krever øvelse: i å ordlegge seg, i å snakke på en forståelig måte om egen tro og overbevisning. Kirken må være tydelig på å ordlegge seg på grunnlag av kristen tro og kristent trosspråk, også der det kan føles mer naturlig å snakke i et sekulært eller nøytralt språk. (UKM 06/16 s. 5)

Flere av våre dialogpartnere som er minoriteter i det norske samfunnet uttalte at de var vant til å være *synlige* minoriteter, gjennom for eksempel utseende, språk og trospraksis, og vant til å «bryne seg på» andres oppfatning om dem. Slike oppfatninger kan være stereotypier eller fordommer, og ofte er det preget av hvordan ulike minoriteter blir fremstilt i media.

Lære av hverandre

Komitéen mener at vi som medlemmer av majoritetskirken har mye å lære av våre dialogpartnere fra minoritetene om hvordan de håndterer sin egen synlighet i samfunnet og blir bevisst sin egen tro og overbevisning, identitet og tilhørighet. Dette har våre dialogpartnere lang erfaring med å håndtere, ikke fordi de nødvendigvis velger det selv, men fordi de stadig må svare på spørsmål og stå til rette for forestillinger om «hvordan de er». Her håper vi at dialogen kan åpne for kunnskap om synlighet i samfunnet – om dette er selvalgt eller ikke. Noen felles spørsmål ble formulert i løpet av arbeidet på lørdagen og på søndag morgen:

- Kan vi i fellesskap greie å normalisere samtaler om tro, overbevisning, identitet og tilhørighet? Og hvordan gjør vi i tilfelle det?
- Gjør vi det gjennom økt kunnskap om vår identitet, tro og tilhørighet?
- Gjør vi det ved å utforske hverandres tradisjoner og å utfordre hverandre gjensidig gjennom dialog?

Nye fellesskap – møteplasser for samtaler om tro, overbevisning og identitet

Komitéen mener veien videre kan være å søke fellesskap med andre troende i tros- og livssynsdialog, og med mennesker med minoritetsbakgrunn. Det er blant annet slik vi kan skape fellesskap som alle er med på å definere. Komitéen mener dette arbeidet er viktig i mange sammenhenger, ikke minst i indrekirkelige sammenhenger. Dialog er en sentral arena for nettopp å utforske tanker om tro, overbevisning og identitet. Til dette trenger vi møtesteder som er åpne og trygge for alle som ønsker å være med. Komitéen mener det er viktig at Den norske kirke har fokus på dialog i trosopplæringen, både på tvers av religioner og livssyn og innad i egen religion.

Verktøy for dialogtiltak

Komitéen har følgende konkrete forslag til hvordan vi kan arbeide videre med dialog:

- Gjennomføre «sofasamtaler» i ungdomsklubben eller i ungdomstinget. Dette er verktøy som allerede er kjent og i bruk, ofte som en form for andakt eller undervisning. I sofasamtalen

sitter to eller flere personer sammen og har en samtale eller et intervju, der resten av de som er til stede er tilskuere. Sofasamtalen er avslappet, og har dermed lav terskel og oppleves lett tilgjengelig, særlig for unge. Denne formen kan gjerne brukes som et verktøy i dialog, for eksempel ved at man inviterer personer med et annet livssyn eller annen kultur til samtale.

- Bruke talkshow-stil som innledning til dialog. En eller flere gjester inviteres til samtaler om tro og identitet.
- Bruke kaférunde som oppstart for dialog med ulike emner på kafebord, også kalt «speed-dating». Dette kan for eksempel gjøres ved at sammensatte grupper beveger seg fra bord til bord – der hvert bord har et tema som gruppen skal samtale om i løpet av begrenset tid.
- Kahoot¹ eller andre typer quiz kan brukes som en oppsummering av kaferunde eller talkshow. Dette er en morsom og lærerik måte der man gjensidig kan lære mer om sine dialogpartnere.
- Arrangere leirer eller utflukter i samarbeid med andre tros-, livssyns- eller kirkesamfunn.
- Bruke nettverk på skole og jobb, via venner og bekjente, til å møte og bli kjent med dialogpartnere.
- Bruke arenaer som allerede finnes; konfirmantarbeidet, ungdomsklubber, ungdomsting, osv.
- Starte uformelle dialoger der det er naturlig med en venn eller bekjent. Det kan bidra til å senke terskelen for å gå i dialog i andre sammenhenger.
- Bruke leker og assosiasjonsaktiviteter til isbryting og innledning til dialog (her finnes det tilgjengelige ressurser på nett) samt å innhente ressurspersoner til arbeidet.

Vedtak

- *UKM utfordrer bispedømmene til – sammen med ungdomsråd og ungdomsorganisasjoner med tilknytning til Den norske kirke – å utforske og ellers legge til rette for flere møteplasser hvor reflekterte samtaler om tro, overbevisning og identitet kan gjennomføres og føles naturlig. UKM presiserer at satsningen på dialogarbeid og det å skape gode møteplasser gjelder for alle aldersgrupper.*
- *UKM oppfordrer konkret til å starte dialoger på lokalplan. UKM oppfordrer til å bruke arenaer som allerede finnes, for eksempel konfirmasjonsundervisning og ungdomsting.*
- *UKM oppfordrer til å bruke eksisterende verktøy for ungdomsarbeid i dialog. Her er det mye å hente fra de kristne barne- ungdomsorganisasjonene og fra kirkelig arbeid som pågått over lengre tid med dialog for eksempel gjennom Mellomkirkelig råd² og de kirkelige dialogsentrene³. Det finnes også mye godt materiell på ressursbanken.no (Den norske kirke).*

¹ Digitalt quiz-verktøy: <https://kahoot.com>

² Mellomkirkelig råd for Den norske kirke er ansvarlig for kirkens tros- og livssynsdialog og økumeniske kontakt på nasjonalt plan.

³ De kirkelige dialogsentrene finnes i Oslo, Bergen og Stavanger og arbeider for å øke bevisstheten og aktiviteten om dialog i sine respektive bispedømmer. I Kirkemøtesaken 15/16 Religionsmøte og dialog ligger

- *UKM utfordrer alle ungdomsrådene, i samarbeid med ungdomsorganisasjonene og kirkelig ansatte, til å gjennomføre et dialogarrangement for eksempel etter mal fra «Nåde er – samtale mellom unge voksne»⁴ i løpet av det kommende året. Erfaringene presenteres på UKM 2018.*
- *UKM vil påpeke viktigheten av internkirkelig dialog, særlig i de samiske områdene der de læstadianske forsamlingene er en del av kirkelivet. Konkret kan dette bety at det i lokalsamfunn med flere menigheter og kirkesamfunn kan samarbeides om ungdomsarbeid og annet menighetsarbeid. UKM utfordrer kirken og alle barne- og ungdomsorganisasjonene til å i økt grad rette fokus på økumenikk, både på lokalt og nasjonalt plan.*

det mange føringer på kirkens engasjement for dialog, bl.a. gjennom oppfordringen til å danne kirkelige dialogsentre i alle bispedømmer.

⁴ <http://kirke18-30.no/2017/01/nade-er-samtale-mellom-unge-voksne/>